

TOONDERTIJD

KWARTAALBLAD VAN DE MTVC

JAARGANG 25 NR 98

DECEMBER 2015

Siem Praamsma:

interview met de oudste nog levende Toondertekenaar

Siem Praamsma werd op 18 april 1921 in Amsterdam geboren. Van 1942 - 1944 werkte hij als animator bij Toonder-Geesink Productions en in de tweede helft van de jaren veertig maakte hij de eigen stripreeksen Jochem Jofel, Ootje Teur en Humpo Hotsflots. Inmiddels is hij 94 jaar en nog steeds zeer scherp van geest en vitaal. In Amerika heeft hij net een nieuwe auto gekocht, die hij zelf rijdt.

Op 25 september 2015 zijn Ernst Slinger en ondergetekende te gast bij Siem Praamsma en zijn dochter Saskia Raevouri-Praamsma in Lage Vuursche. Ze wonen hier zomers en overwinteren in Amerika, Nevada. Ruim een halve eeuw wonen in Amerika heeft Siem nauwelijks een Amerikaans accent opgeleverd. Voordat Ernst er is komt het onderwerp al gauw op animatie. Het blijkt dat niet alleen Siem werkte als animator, maar heel het gezin, behalve zoon Michael (1947), had een carrière in de tekenfilmindustrie. Oudste dochter Saskia (1945) heeft als inekster (cel pain-

Siem Praamsma en dochter Saskia.

ter) en final checker zo'n veertig jaar gewerkt voor Disney en andere studio's. In de Internet Movie Database (IMDb.com) is haar indrukwekkende staat van dienst te zien. Ook haar zus Linda (1949-2014) had een carrière in de cartoon industry (1972-2004). 2014 moet een moeilijk jaar zijn geweest: in maart 2014 overlijdt Linda en daarna zijn vrouw Loeki (Laurence Maria Praamsma-Uittenboek) op 96-jarige leeftijd. Ze waren maar liefst zeventig jaar getrouwd!

Het was Loeki die Simon in 1942 wees op een personeelsadvertentie van Toonder-Geesink Productions. Het bedrijf had van Degeto-film uit Berlijn een opdracht gekregen en ze zochten medewerkers voor de productie van een tekenfilm. Dit werd de nooit afgemaakte film 'Tom Puss und das Geheimnis der Grotte'. Op YouTube zijn twee delen hiervan te zien: 'Der Zauberer' en 'Der Raub im Schloss'. Praamsma had in 1942 al ervaring opgedaan als inkerter bij C.H. Pieterse die een strip in Het Volk had lopen (Dikke Duiver en Paultje Poon). In hetzelfde jaar ging hij bij Toonder-Geesink aan de slag als cel-inkter, al gauw mocht hij verder als assistent-animator. In zijn boek 'Geschrijf' schrijft hij hierover: "Dat jaar was een van de hoogtepunten van mijn leven, maar daar heeft een 22-jarige geen idee van. Ik werkte dagelijks samen met lui die later grote bekendheid kregen, zoals Cees van de Weert, Henk Kabos, Wim Boost, Geertie Knoef, Hans Kresse, Carol

Vogels, Jan-Dirk van Ekster, Henk Sprenger en Henri Albers, en die konden allemaal tekenen. Dat was meer dan van mij gezegd kon worden, want hoewel ik daar als animator best op zijn plaats was, vond de baas mijn tekenkunst maar zo-zo." Dit zei Toonder niet rechtstreeks tegen Praamsma, maar tegen studiochef Cees van de Weert. "Wat was er dan niet goed?" vraag ik. De oortjes van Tom Poes waren de moeilijkheid, als Tom Poes draait zie je steeds een ander stuk van zijn oor. Walt Disney had heel slim zijn karakter Mickey Mouse met ronde oren ontworpen. Dit is veel makkelijker tekenen.

Piet van Elk, levenslang een vriend van Praamsma, had in 1941 aan De Telegraaf aangeboden om de Mickey Mouse strip voort te zetten, nu de aanvoer uit Amerika was stopgezet, maar De Telegraaf wees hem erop dat dat een schending van Disney's copyright zou betekenen. In plaats daarvan deed Tom Poes op 16 maart 1941 intrede in De Telegraaf.

Hoe was dat in die oorlogsjaren in de studio? Was er gevaar dat u in Duitsland te werk zou worden gesteld?

"In 1942-1944 waren de tekenaars links georiënteerd en financieel directeur Wim Geesink was rechts. Dus onderwerpen als onderduiken waren een no-no. Bovendien had Wim Geesink contact met de Kultuurkamer, omdat de betalingen van opdrachtgevers via dit door de bezetter ingestelde instituut moesten lopen. Het gevoel van die tijd heb ik het best beschreven in: https://www.lambiek.net/aanvang/mem_praamsma.htm" Een citaat hieruit: "Voor degenen die in 1942 in de Toonder-Geesink Studio's werkzaam waren, was de atmosfeer binnen de vier muren van het oude pand op een van de Burgwallen te vergelijken met een rustig eiland in een daarbuiten woedende, woelige wereld. "Daarbuiten" betekende dat er in ons fijne Amsterdam

bazige vreemdelingen rond liepen in een variëteit van uniformen: grijs, groen, bruin, zwart, en die een constant oncomfortabel gevoel in de maagstreek veroorzaakten - een mengsel van angst, haat, frustratie, machteloosheid en verontwaardiging, dat je moet meegemaakt hebben om volkomen te begrijpen. Je kunt er over lezen, je kunt ernstig proberen je in dat gevoel in te leven, maar het echte "lood in de maag" komt niet tweedehands."

Waarom bent u bij Toonder weggegaan?

"Het salaris was niet geweldig en het leek wel of trompetblazen meer opbracht. Toen Nelis Pieters mij voorstelde lid van zijn tienmans-orkest te worden, dat op tournee ging door Nederland, gaf ik in 1943/1944 mijn baan bij de studio op en werd weer musicus. Ik kreeg twee keer zoveel betaald als bij Toonder. Maar de

tournee stopte met de treinstaking van september 1944 en ik werd toen freelance trompettist." (overigens stopte de filmproductie wegens schaarste aan materiaal in de loop van 1943 AA)

Bestaat er een foto van u in de Toonder-Geesink Studio's?

"Helaas is er nooit een foto gemaakt in de tijd dat ik daar werkte. Je moet begrijpen hoe een totaal andere tijd het was, in 1943-44. Ik denk dat je gearresteerd zou worden als je zonder vergunning met een camera rondliep. Niet alleen dat, maar als je zo'n apparaat bezat was het nog maar de vraag of je film op de kop kon tikken, want er was gebrek aan alles. Toen ik er begon was het duidelijk dat de onontbeerlijke cels mondjesmaat voorhanden waren en meerdere malen gebruikt werden door ze

Orginele cover van Stripfilm nr.1

IN DIT NUMMER:

af te wassen. Ik vermoed dat mylar, waar ze uit bestonden, een beschermd product was voor de oorlogsindustrie. Ook is het mogelijk dat mylar een bestanddeel van een camerafilm was. Winkels waren leeg, leeg, leeg! Niet alleen camerawinkels, maar alle winkels. Die tijd is niet op zo'n manier te beschrijven dat het de gemoedstoestand op een redelijke wijze doorgeeft. Het was niet alleen angstig, maar ook nog primitief omdat het bestaan absoluut verkommerd was."

Siem Praamsma en Laurence Maria (Loeki) Uittenboek trouwden op de dag na de invasie: 7 juni 1944. "De oorlog woedde nog bijna een jaar door en in de laatste maanden ervan had ik amper tijd om te zitten tekenen, want de muziekwereld bestond praktisch niet meer – iedereen had het in de hongerwinter te druk met het opsporen van voedsel en het trachten uit de handen van de Duitsers te blijven. Tegen april of mei 1945 had ik zelfs al een paar strips vervaardigd, naar het voorbeeld dat ik

SIEM PRAAMSMA'S

TEKST EN TEKENINGEN DOOR SIEM PRAAMSMA

OOTJE TEUR

*****

HET
**BETOVERDE
KASTEEL**

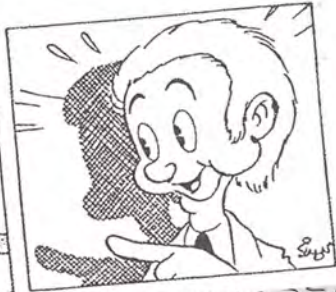

1.

... van uitgevers, die er van zijn kamer op de grond, steunde diep en liet het moede hoofd in de handen zinken. "Het gaat zo niet langer," zei hij mompelend tegen zichzelf. "Mijn pijp is uit en ik kan hem niet meer aansteken, want er is

geen tabak meer in de tabakspoti En als ik dan bedenkt, dat ik een auto had kunnen kopen voor dat geld, dat ik nu naar de belasting heb gebracht! Het wordt slecht leven voor een schrijver! Heel slecht!" Hij stond op en begon met grote passen heen en weer te ijsberen. Maar toen ging de deur open en een goed gekleed heer wandelde naar binnen. Hij was versierd met hoornen en dito manchetten en zag er...
2.

Baron Quaat wil wat muurschilderingen

gaat Jo

**JOCHEM
JOFEL**
en de
**ZWARTE
PIRAAT**

Avonturen bij de vloc

TEKST EN TEKENINGEN VAN SIEM PRAAMSMA

bij Marten Toonder had zien ontstaan. Loe-ki had mijn probeersels aan Pieterse laten zien en hij nam het mee naar de redactie van Het Vrije Volk. Zij waren niet geïnteresseerd, maar het communistisch-getinte nationale dagblad De Waarheid wel. Onmiddellijk zette paniek bij me in. Het was aardig geweest als een soort tijdverdrijf, maar het produceren van een dagelijks stripverhaal zag ik helemaal niet zitten. Zoveel zelfvertrouwen als ik met muziek maken had, zo weinig had ik als het op tekenen aan kwam. Maar het onvermijdelijke gebeurde: Jochem Jofel begon zijn krantenleven op 21 juli 1945, met 'Het avontuur in de Slummerdamse Bergen'. Ik kreeg vijf gulden per strip. De Waarheid gaf het verhaal niet in boekvorm uit, dit deed Pegasus voor de eerste drie deeltjes." Totaal verschijnen er 15 deeltjes, deze zijn nu allemaal gratis te downloaden op: <http://www.siempraamsma.com/jochemjofel.html> De originele stroken van Jochem Jofel zijn vele jaren met de familie Praamsma meeverhuisd in een koffer, maar uiteindelijk heeft hij ze toch weggegooid. "Over Jochem Jofel was ik niet helemaal tevreden, het karakter was wat stijfjes."

chem vervelen.

Van 15 oktober 1945 tot en met 23 november 1945 verschijnen alle vijf nummers van het blad Stripfilm. Het blad was opgericht door Piet van Elk en natuurlijk helpt Siem Praamsma zijn vriend met het opvullen van het blad, dit gebeurt met de strip Bulle Pats.

Op 20 juli 1946 begint in De Winschoter Courant Humpo Hotsflots, de avonturen van een naïeve, oerdomme kunstschilder. In Antwerpen werd het gepubliceerd onder de naam Piet Palet en in weer andere Nederlandse kranten onder de naam Fred Flodder.

In 1947/1948 geeft Praamsma in eigen beheer een serie beeldromans uit getiteld De tweede Pimpernel, een Superman-achtige krachtfiguur. Volgens eigen zeggen is hij bedenker van het woord beeldroman.

In 1941/1942 kwamen al de eerste reeks Dick Bos-boekjes uit, kleine goedkope stripboekjes ter grootte van een pakje sigaretten, waarin op elke pagina één tekening stond, maar deze werden toen nog beeldverhalen genoemd. Beeldromans bevatten de avonturen van hardhandige lieden die de misdaad met vaak grof geweld te lijf gingen. Het krachtadig optreden van deze helden deed menige opvoeder de wenkbrauwen fronsen. Als gevolg van deze 'verderfelijke beeldroman-tjes' deed minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen F.J.T. Rutten in 1948 in een circulaire, gericht aan schoolbesturen en onderwijzend personeel de oproep om de verspreiding hiervan tegen te gaan.

Rond 1949 wordt in een brochure van Persbelangen het laatste stripkarakter van Praamsma als volgt aangeprezen: "Onze strip Ootje Teur heeft in Nederland reeds een grote bekendheid en populariteit gekregen. Het is een zuiver pedagogische strip, volkomen afgesteld

op de Nederlandse jeugd en geïllustreerd door aardige tekeningen.”, nadrukkelijk dus geen verderfelijke strip! Persbelangen was een bedrijf dat ‘kopij en illustratiemateriaal in de ruimste zin des woords van zo hoog mogelijk gehalte’ levert aan provinciale kranten. In de tweede helft van de jaren veertig wordt aan de strips van Praamsma net zo veel aandacht besteed als aan die van Toonder Studio’s (Kappie, Eric, Sim en Pans). De concurrentie was in de eerste tijd na de bevrijding des te groter vanwege de papierschaarste. Praamsma vindt Ootje Teur er heel wat beter uitzien dan Jochem Jofel, hij had er dan ook veel meer tijd in kunnen steken. Dick Matena dacht overigens dat Ootje Teur uit de Toonder Studio’s kwam.

In 1950 emigreert u met uw jonge gezin naar Australië. Waarom besloot u te emigreren?

“Het was vooral mijn vrouw die wilde reizen. Eigenlijk wilden we naar Amerika, maar dit was alleen mogelijk als je genoeg geld had voor de retourtickets. Dus kozen we voor een ander Engelssprekend land. Maar dit was armoede. Ik kon niet als striptekenaar aan de slag. We konden hier financieel overleven doordat we een klein stukje land kochten en zelf een huis bouwden en dit weer verkochten en een groter huis bouwden. In 1957 werd ik animator bij Eric Porter Productions, die TV reclame filmpjes maakte. Na drie keer huizen te hebben verkocht hadden wij in 1959 genoeg geld om naar Amerika te gaan.”

In het eerste jaar in Los Angeles werkte Siem in de reclame, daarna werd hij titelontwerper bij Hanna-Barbera en vervolgens assistent-animator voor The Flintstones, Tom & Jerry, Johnny Quest, The Jetsons, Superman, Batman, The Smurfs en vele andere tekenfilms.

Siem Praamsma in 1946

Van 1966 tot en met 1983 deed hij dit tekenwerk thuis. Wekelijks bracht hij het naar de studio en haalde weer nieuw werk op. *“In 1983/1984 ben ik opgehouden met werken, als je daar blijft werken gaat alles naar de belasting. We zijn toen gaan reizen.”*

Siem Praamsma kan smakelijk vertellen. Hij heeft 23 korte verhalen geschreven over zijn jeugd in Amsterdam, de crisistijd, de oorlog, Jochem Jofel, Australië, de Verenigde Staten, Mexico, en andere avonturen. De verhalen zijn nu gebundeld in het boek ‘Geschrijf’ dat u op zijn website kunt bestellen: <http://www.siempraamsma.com/geschrijf.html>

Arnoud Alderlieste

